

Kjenn dine rettigheter

**Terje Grimstad, Mari Digernes,
Katrine Printz Moe, Gro Marit Rødevand og
Erlend Øverby – Karde AS (www.karde.no)**

1.september lanserte NFU og Karde en quiz på NFUs hjemmeside (www.nfunorge.org) om rettigheter og støtteordninger for personer med utviklingshemning.

Quizen består av 30 spørsmål, hvor det til hvert av disse spørsmålene følger med en informasjonstekst, en tegnet illustrasjon, en filmsnutt eller et bilde. All tekst kan i tillegg leses opp ved å trykke på et ydikon.

Bakgrunn for prosjektet

Mennesker med utviklingshemning er spesielt utsatte for mangel på respekt for sine rettigheter. De er sårbare i forhold til å bli utsatt for alt fra overgrep og maktmisbruk til å bli fratatt selvbestemmelse og medbestemmelse. Mennesker med utviklingshemning kan bli utsatt for manglende respekt i forbindelse med at de mottar tjenestetilbud fra kommunen og fra NAV. De kan også bli utsatt for manglende respekt fra sin familie eller av tilfeldige personer som oppfatter at de er spesielt godtroende eller hjelpeløse. Dette er ofte brudd på deres rettigheter i henhold

til FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Organiseringen av prosjektet

Karde gjennomførte prosjektet «Kjenn dine rettigheter» i samarbeid med NAKU og NFU som var prosjekteier. Prosjektet varte fra august 2013, til august 2014 og ble støttet av tilskudds-ordningen «Tiltak for å bedre levekårene og livskvaliteten til mennesker med nedsatt funksjonsevne» fra BUFDIR (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet).

Fra Karde AS, har Terje Grimstad, Mari Sætre Digernes, Katrine Printz Moe, Gro Marit Rødevand og Erlend Øverby jobbet med prosjektet. Terje Grimstad har vært prosjektleder og koordinert aktivitetene. Kardes rolle i prosjektet har vært å produsere lettlest tekst, tegnede illustrasjoner, stå for filmproduksjonen og innlesning av tekst, samt teknisk utvikling av quizen. De har i tillegg stått for all uttestingen.

Fra NFU Norge har organisasjonssjef Tone Hammerlund og juristene Hedvig Ekberg og Kristine Vierli deltatt i prosjektet. De har deltatt på workshopene bl.a. med innspill til hvilke rettigheter, stønadsordninger og tilrettelegginger vi burde prioritere i prosjektet. Juristene får mange henvendelser som viser at rettigheter ikke blir overholdt. De har også vært med på å kvalitetssikre innholdet i både lettlest tekst og quiz, filmer og tegneserier og har stilt bilder fra sin fotografi-database til disposisjon.

Fra NAKU har seniorrådgiver Kari Wuttudal deltatt på workshopene og kommet med innspill underveis.

Målgruppen for prosjektet

Målgruppen i prosjektet er både personer med utviklingshemning som allerede bruker internett, deres familie og hjelpeapparatet.

Mål for prosjektet

Målet med prosjektet er å øke bevisstheten rundt rettigheter for personer med utviklingshemning, både når det gjelder dem selv, familien, hjelpeapparatet og samfunnet generelt. Det gjelder både i forhold til FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, og støtteordninger og tilrettelegging for personer med utviklingshemning i det norske samfunnet.

Forventet effekt fra prosjektet

Den forventede effekten fra dette prosjektet er at personer med utviklingshemning, selv blir kjent med hvilke rettigheter de har, og at rettighetene i større grad enn i dag blir overholdt. Ved å bli mer bevisste sine rettigheter, vil de i større grad kunne si fra/reagere hvis de mener at en eller flere av disse rettighetene blir krenket. Det er også viktig at familiemedlemmer og hjelpeapparatet blir mer bevisste på rettigheter til personer med utviklingshemning, slik at flere av dem får innfridd sine rettigheter.

Framgangsmåte

Vi har benyttet oss av flere arbeidsmetoder for å sikre at vi belyste problemstillingen på en grundig måte, og for å sikre at quizen og den letteste teksten som ble utviklet, vil kunne brukes av personer med utviklingshemning.

Workshops/Arbeidsmøter: NFU, NAKU og Karde AS har gjennomført 5 workshoper. På disse workshopene drøftet vi hvilke rettigheter det var viktigst å sette fokus på, og hvordan disse rettighetene kunne illustreres med film, bilder og korte tegneserier. Dessuten har alle vært involvert i justeringer av lettlest tekst om FN-rettigheter og støtteordninger/tilretteleggingsmuligheter. Og Ikke minst, har gruppen diskutert hvilke spørsmål og svaralternativer som skulle være med i quizen.

Utvikling av quiz: Vi har utviklet en quiz med tilhørende lettlest tekst, filmer og illustrasjoner.

Da vi utviklet den letteste teksten, brukte vi prinsippene i «Information for all»- dokumentet utviklet av Inclusion Europe. Vi har i tillegg til å lage lettlest tekst i selve quizen, laget mer utfyllende lettlest informasjonstekst som NFU har lagt ut på sine nettsider om rettigheter.

Ut Testing med observasjon og semistrukturerte intervjuer: Vi samarbeidet med til sammen 13 unge voksne, med utviklingshemning. Dette for å teste ut forståelsen av lettlest tekst og for å teste hvordan den første versjonen av quizen fungerte teknisk for målgruppen.

I første uttesting, testet 3 personer (2 unge voksne med Down syndrom og 1 godt voksen mann med utviklingshemning) forståelse av innhold i spørsmålene og den letteste teksten. De leste først quiz-spørsmålet, ett spørsmål per ark, før de fikk lese informasjons-teksten, også på eget ark. Dette ble gjort for å etterligne en reell quizsituasjon så godt det var mulig.

Vi fant ut at det var flere ord som fortsatt var for vanskelig for målgruppen å forstå. Det var spesielt sammensatte ord og lange setninger som var utfordrende.

I andre uttesting var det 10 personer som testet ut quizen på web. Alle hadde mild til moderat utviklingshemning.

Ved hjelp av observasjon så vi bl.a. på om målgruppen forstod hvordan de skulle navigere på nettsidene (trykke på lenker til informasjonstekst, rulle skjermbildet ned og opp osv.). Dessuten testet vi ut bruken av video og tegneserie som supplerende hjelpemidler. Vi undersøkte også om det var greit at det kom en del nye spørsmål neste gang de tok quizen. Så foretok vi semistrukturerte intervjuer for å høre hvordan de hadde opplevd quizen.

Oppsummering og konklusjon etter uttestingen

Etter å ha testet ut quizen på målgruppen, konkluderte vi med at det var behov for en instruksjonsfilm for hvordan de skal navigere i quizen. Det var også behov for noen småendringer i både tekster, filmer og illustrasjoner før quizen ble lansert 1. september. I tillegg fant vi ut at det burde legges til en opplesningsfunksjon for quizen, for å kunne gjøre den tilgjengelig også for de som ikke leser så godt. Det var greit for målgruppen med rullende spørsmål, og alle syntes det var morsomt å ta quizen.

Sluttprodukter fra prosjektet **Quizen «Kjenn dine rettigheter»**

Quizen består av 30 spørsmål innenfor 7 ulike temaer: bolig, skole, jobb, fritid, verge, helse og diskriminering, samt et

spørsmål om hvem som kan stemme ved valg. Til hvert av disse spørsmålene følger det med en informasjonstekst, en tegnet illustrasjon, en filmsnutt eller et bilde. Dette dukker opp når man trykker på en knapp for å få hjelp. All tekst kan leses opp ved å trykke på et lydikon.

Hver gang man tar quizen, får man 8 spørsmål. Det er tilfeldig rullende spørsmål slik at neste gang man tar quizen, er det en ny sammensetning av spørsmål. På den måten vil man kunne ta quizen flere ganger og få forskjellige spørsmål.

Før man starter quizen, kommer man til en introduksjonsside. Der forklares det hva quizen dreier seg om, og man kan se navigasjonsfilmen. Dessuten oppmuntres personer med utviklingshemning til å ta quizen sammen med en hjelper.

Lettlest informasjon

Det ble i tillegg produsert mer utfyllende lettlest informasjonstekst som er lagt ut på NFUs nettsider om rettigheter. I tillegg er intensjonen at NFU skal legge ut alle videoene fra quizen i forbindelse med denne teksten.

Vi i Karde og NFU håper at mange ønsker å ta quizen, ikke bare personer med utviklingshemning, men også mange som arbeider for og med målgruppen. ...

"Kjenn dine rettigheter!"

Quizen handler om rettigheter.
En rettighet er noe du har rett til.
Et eksempel på en rettighet er:
"Alle mennesker har rett til å
bestemme hvor de vil bo".

Denne quizen er laget for
personer med utviklingshemning.
Andre kan også ta quizen.

Vi har laget spørsmål om disse temaene:

- Bolig
- Skole
- Jobb
- Fritid
- Verge
- Helse
- Diskriminering

Det kan være lurt å ta quizen sammen med
noen andre.

Det kan for eksempel være en i familien, en venn
eller en person som hjelper deg.

Hvordan ta quizen "Kjenn dine rettigheter"

Film om hvordan du kan ta quizen

Start quiz

Skjerm bilde fra quizen

Hva er et ledsagerbevis?

- ☐ Et kort hvor det står navnet på ledsageren min.
- ☐ Et ark hvor det står hva jeg trenger en ledsager til.
- ☐ Et kort som gjør at ledsageren min noen steder ikke betaler eller betaler mindre enn vanlig.

Skjerm bilde fra quizen med spørsmål, svaralternativer og hjelpeknapp.

Hva er et ledsagerbevis?

- ☐ Et kort hvor det står navnet på ledsageren min.
- ☐ Et ark hvor det står hva jeg trenger en ledsager til.
- ☐ Et kort som gjør at ledsageren min noen steder ikke betaler eller betaler mindre enn vanlig.

Hvis du trenger noen som følger deg, kan du søke om å få et ledsagerbevis.

Ledsagerbevis er et kort.

Det kortet gjør at ledsageren din noen steder ikke betaler eller betaler mindre enn vanlig.

Ledsagerbevis gjelder ikke i alle kommuner.

Skjerm bilde fra quizen med spørsmål, svaralternativer og hjelpemidler som her er tekst om temaet og film.

Kan du si hva du mener når skolen lager din individuelle opplæringsplan?

- ☐ Ja
- ☐ Nei
- ☐ Bare noen ganger

Skjerm bilde fra quizen med spørsmål, svaralternativer og hjelpeknapp.

☞ Kan du si hva du mener når skolen lager din individuelle opplæringsplan?

- ☐ Ja
- ☐ Nei
- ☐ Bare noen ganger

☞ Hvis du får spesialundervisning, så får du en læreplan laget spesielt for deg.

Det kalles en individuell opplæringsplan.

Der står det hva du skal lære.

Skolen skal lage din individuelle opplæringsplan.

Du har rett til å si hva du mener når skolen lager denne planen.

Foreldrene dine kan også si hva de mener.

Men dere har ikke rett til å bestemme hva innholdet skal være.

Skjerm bilde fra quizen med spørsmål, svaralternativer og hjelpemidler som her er tekst om temaet og tegneserie.

Foto: Scandinavian StockPhoto.